Ümumxalq Hüzn Gününün 36-cı ildönümü

20 Yanvar - 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə, saat 23^{30}-da Bakı şəhərinə keçmiş Sovet İttifaqının qoşun hissələri yeridilmiş, dinc əhaliyə divan tutulmuş, yüzlərlə insan qətlə yetirilmiş, yaralanmış, itkin düşmüşdür. Sovet ordusunun, xüsusi təyinatlı dəstələrin və SSRİ Daxili Qoşunlarının iri kontingentinin Bakını zəbt etməsi xüsusi qəddarlıq və misli görünməmiş vəhşiliklərlə müşayiət edilmişdir.

20 Yanvar hadisələri Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş ağır cinayətdir. Bakıda gecəyarı fövqəladə vəziyyət tətbiq edilmiş, əhali xəbərdar edilməmişdir. Fövqəladə vəziyyətin tətbiqi əhaliyə elan olunanadək hərbi qulluqçular 82 nəfəri amansızcasına qətlə yetirmiş, 20 nəfəri ölümcül yaralamışdılar. Fövqəladə vəziyyət elan edildikdən sonra isə yanvarın 20-də və sonrakı günlərdə Bakı şəhərində 21 nəfər öldürülmüşdür. Fövqəladə vəziyyətin elan olunmadığı rayonlarda yanvarın 25-də Neftçalada, yanvarın 26-da Lənkəranda daha 8 nəfər qətlə yetirilmişdir. Ümumilikdə 131 nəfər öldürülmüş, 744 nəfər yaralanmış, 841 nəfər qanunsuz həbs olunmuş, 200 ev və mənzil, 80 avtomaşın, o cümlədən təcili yardım maşınları, yandırıcı güllələrin törətdiyi yanğın nəticəsində dövlət əmlakı və şəxsi əmlak məhv edilmişdir.

Azərbaycan xalqı 20 Yanvar şəhidlərinin xatirəsini əziz tutur. Hər il faciənin ildönümü izdihamlı ziyarətlərlə müşayiət edilir, xalq istiqlal fədailərinin məzarlarına faciənin simvoluna çevrilmiş al qərənfillər düzür, onları qürurla anır, qatillərini lənətləyir, bu faciəni törədənlərə dərin nifrətini bildirir.

Hər il yanvarın 20-də Bakı vaxtı ilə saat 12^{00}-da Azərbaycanın bütün ərazisində 20 Yanvar şəhidlərinin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olunur, gəmilərdən, avtomobillərdən və qatarlardan səs siqnalları verilir, hüzn əlaməti olaraq dövlət bayraqları endirilir.

20 yanvar 2026-cı il tarixində 20 Yanvar - Ümumxalq Hüzn Gününün 36-cı ildönümü ilə əlaqədar rayon icra hakimiyyətinin

hüquq-mühafizə orqanlarının, idarə, müəssisə, təşkilatların əməkdaşları, Vətən müharibəsi şəhidlərinin ailə üzvləri, müharibə iştirakçıları, qazilər və rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri Qəbələ Rayon Şəhidlər Xiyabanı kompleksini ziyarət edərək, şəhidlərin xatirəsini böyük ehtiramla yad etmiş, məzarların üzərinə və xatirə lövhələrinin qarşısına gül dəstələri düzmüş, şəhidlərin ruhuna dualar oxunmuşdur. 20 Yanvar - Ümumxalq Hüzn Günü ilə bağlı saat 12^{00}-da Qəbələ rayonu ərazisində şəhidlərin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilmişdir.

Fotolar S. Umuyevindir.

Biz həmişə tarixi kitablardan öyrənmişik, oxumuşuq. O kitablar ki, müharibələr və mübarizələrlə dolu, xalqın vətən sevgisi ilə coşub-kükrəyən vahid arzularını qanları ilə yazdıqları doğma vətənin tarixi. Müharibələri, xalqın mübarizələrini, qəhrəmanların döyüş salnamələrini oxuyardıq, öyrəndiklərimizi yaddaşımızın bir hissəsində əbədi saxlayardıq... İllərimizi belə yaşadıq...

Lakin elə bir dövrdə yaşadıq ki, artıq oxumaq və öyrənməklə yanaşı tarixin canlı şahidlərinə çevrildik. 1990-cı il 20 Yanvar günündə, xalqımız əzm və mübarizə tarixini yazanda, vahid amal uğrunda savaşını bizlər canlı şəkildə yaşadıq. Həmin günlər mərd, igid vətən övladları şəhid olanda bizlər tarixin canlı şahidləri olduq. Həmin günlər rəssamların fırçasında yalnız al qan rəngləri, şairlərin, yazarların əsərlərində ağı-mərsiyələr, kədərli sözlər yer aldı. Bəli! 1990-cı il 20 Yanvar tarixi belə oldu Azərbaycanda. Bu məşəqqətli, agrılı-acılı günlərdən 30 il keçdi. Ancaq həmin illər yaddaşlarda əbədi iz salaraq ömür payımızın bir günü oldu.

20 Yanvar faciəsi

Müstəqillik, istiqlal və hürriyyət uğrunda mübarizə

Müstəqillik tariximizin 20 Yanvar faciəsi Azərbaycanı müstəqilliyə aparan yolda yeni mərhələnin başlanğıc nöqtəsi oldu. 1990-cı ilin Qanlı Yanvar hadisəsi Azərbaycan xalqı üçün təkcə böyük faciə deyildir. O, ləyaqətini qorumaq üçün hər cür qurban verməyə hazır olan xalqın tarixində şərəfli bir səhifədir. 20 Yanvar faciəsi, eyni zamanda həm ümumxalq faciəsi, həm də müstəqillik, istiqlal və hürriyyət uğrunda xalqımızın apardığı milli azadlıq hərəkatının zirvəsi kimi Azərbaycan tarixinə həkk olunub. 20 Yanvar hadisələri Azərbaycan xalqını müstəqillik uğrunda daha mətin vuruşmağa sövq etdi. Ümummilli amala çevrilən müstəqillik ideyaları məhz 20 yanvar tarixi ilə reallığa çevrildi. Qanlı 20 Yanvar hadisələri Azərbaycan milli kimliyinin formalaşmasına həlledici təsir göstərdi, dövlət müstəqilliyinin bərpa edilməsində dönüş nöqtəsi oldu, xalqın cürətini-cəsarətini, rəşadətini və vəhdətini bariz şəkildə təsdiq etdi.

20 Yanvar Azərbaycan tarixinə qanlı qara hərflərlə yazıldı. 1990-cı il 20 yanvar günü coşub kükrəyən

azadlıq sevgisini, ürəklərdə yaşanan müstəqil vətən arzusunu bir anda yox etmək istədilər, istəklərə dolu qəlblər tanklar altında parça-parça oldu, bütünlüklə hər şey yanda qaldı. Bəli! Bu tariximiz gözümüzün önündə yazıldı, bu ağır günləri çətin də olsa yaşadıq. Namərd, amansız düşmən bütün işgəncə növləri, zülmü ilə xalqımızı susdurmaq istədi, lakin ürəyi vətən sevgisi ilə döyünən mərd övladlar haqq yolundan dönmədi. Onlar bu ağır əzabəziyyətlərlə sinə gərərək bayrağımızı, vətən sevgisini, torpaq məhəbbətini hər şeydən uca tutdular.

20 Yanvar eyni zamanda milli həmrəyliyin, milli vəhdətin təzahürüdür. Haqq-ədalət tərəfdarı olan Azərbaycan xalqı 1990-cı ilin yanvarında Azərbaycanın azadlığı uğrunda zirehli texnikanın qarşısına əliyalın çıxdı. Azadlıq meydanında coşub kükrəyən xalq izdihamından qorxan, ermənilərin müttəfiqi, türk dünyasının qəddar düşməni olan M.S.Qorbaçov ədalətsiz bir fərman verdi.

1990-cı il yanvarın 19 dan 20-nə keçən gecə təpədən dırnağa qədər silahlanmış rus ordusu əliyalın, haqqını tələb edən xalqın haqq səsini boğmaq üçün xalqımızı tank altında əzdilər. Ancaq xalqın iradəsini qıra bilmədilər. Xalq bu dəhşətləri ümumxalq matəmi elan edərək daha da sıx birləşərək Azərbaycan xalqının düşmənlərinə qarşı amansız olacağına and içdilər. Bununla da Azərbaycan tarixinə, dilinə yeni bir söz əlavə olundu: "Şəhidlər". Şəhidlər aşıb-daşan arzumuz, coşub kükrəyən azadlığımız, ürəklərimizin ağrısıdır. Namus, qeyrət rəmzimiz olan Şəhidlər müqəddəs saydığımız vətənimiz Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda candan keçdilər. Biz bu mübarizə yollarında şəhidlər versək də fəqət sınmadıq. Xalq vətənimiz Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda canlarından keçmiş oğul və qızlarını unutmur. Hər il yanvarın 20-si saat 12:00-da Azərbaycanın bütün ərazisində 20 Yanvar şəhidlərinin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olunur, gəmilərdən, avtomobillərdən və qatarlardan səs siqnalları verilir, hüzn əlaməti olaraq dövlət bayraqları endirilir. Faciədən sonra milli azadlıq hərəkatı tam siyasi reallığa çevrilib, dönməz xarakter aldı. Xalq öz gələcəyini yalnız müstəqil Azərbaycanda görüb. 20 Yanvar hadisələri nəticəsində Azərbaycanda sovet imperiyası özünün bütün mənəvi və sosial dayaqlarını itirdi. Baş vermiş hadisələr dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanmasına səbəb oldu. Dünya azərbaycanlıları ilk dəfə olaraq milli faciəmizin tanıdılması naminə yaşadıqları müxtəlif ölkələrdə təşkilatlanmağa başladılar.

1990-cı ilin Qanlı Yanvar hadisəsi Azərbaycan xalqı üçün təkcə böyük faciə deyildir. O, ləyaqətini qorumaq üçün hər cür qurban verməyə hazır olan xalqın tarixində şərəfli bir səhifədir. Qanlı Yanvar günündən sonra fövqəladə vəziyyətin elan olunmadığı rayonlarda yanvarın 25-də Neftçalada, yanvarın 26-da Lənkəranda dinc, günahsız insanlar qətlə yetirilmişdir. Ümumilikdə bu hadisələr zamanı respublikada 150 nəfər öldürülmüş, 744 nəfər yaralanmış, 841 nəfər qanunsuz həbs olunmuş, 200 ev və mənzil, 80 avtomaşın, o cümlədən təcili yardım maşınları, dövlət əmlakı və şəxsi əmlak məhv edilmişdir. Bütün bu faciələrdən sonra daha sıx birləşdik, lakin səsimizi dünya ictimaiyyətinə çatdırmaqda daha da fəal olmağımız vacib məsələ idi. Həmin anda ulu Öndər Heydər Əliyev 20 Yanvar həqiqətlərinin ifşa olunması istiqamətində xalqa arxa-dayaq olaraq geniş fəaliyyətə başladı, xalqın haqq səsini ucaltdı, etirazını açıq şəkildə bildirdi. Ulu Öndər Heydər Əliyev - "Mən bu faciəyə həmişə ürəkdən yanaraq həm də vətəndaşlıq borcumu yerinə yetirməyə çalışmışam və bu gün də həmin mövqedəyəm, sabah da həmin mövqedə olacağam. Birinci növbədə, ədalət naminə, eyni zamanda, Azərbaycan xalqının namusunu, şərəfini, milli mənliyini qorumaq naminə". Həqiqətən də Heydər Əliyev əməli ilə vətənə, xalqa olan sevgisini, düşmənə qarşı barışmaz münasibətini və qəzəbini açıq şəkildə göstərdi.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin Fərmanı ilə 1998-ci ildə "20 Yanvar Şəhidi" fəxri adı təsis edilib. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsləri sayəsində 20 Yanvar hadisələri ilə əlaqədar əlilliyi olan şəxslər və şəhid ailələri üçün effektiv sosial müdafiə sistemi formalaşıb. Ulu Öndər Heydər Əliyevin yolunu uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev də şəhidlərin xatirəsinin uca tutulmasına, şəhid ailələrinin sosial məsələlərinin həll olunmasına xüsusi diqqət ayırır. Qeyd edək ki, "20 Yanvar faciəsinin 33-cü ildönümü ilə əlaqədar" 2023-cü il 11 yanvar tarixində Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyev 2006-cı il 19 yanvar tarixli Fərmanına bir neçə dəyişiklər etmişdir. Bütün bunlar dövlətin şəhid ailələrinə verdiyi böyük dəyər, diqqət və qayğının təzahürüdür.

Deyirlər tarix təkrar olunur və haqq-ədalət gec də olsa zəfər çalır. Bəli biz zəfər çaldıq. İndi inkişaf etmiş dövlətlər sırasında Azərbaycanımızın özünəməxsus yeri var. Bu cür ağır sınaqlardan çıxan respublikamızla sıx əməkdaşlıq edən dövlətlərin sayı durmadan artmaqdadır.

Nə etmək olar. İstiqlal qurbansız olmur. İndi bütün bunlardan sonra xalq öz tarixini unutmamalıdır, çünki keçmişini unutmadan gələcəyini düşünən xalq millətdir. Xalqımızın tarixində baş verən bu faciələri unutmadan, bu bir tarixdir keçib gedib deməden, cənab prezidentimiz İlham Əliyevin ətrafında yumruq kimi sıx birləşərək daim irəliyə doğru addımlayaq.

İlhamə SEYİDOVA.
Qəbələ Rayon Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyinin elmi işçisi.